

heel andere zijde, welke de broeders blijkbaar niet zien, welke althans in hun artikel niet naar voren treedt. Ik wil niet gaarne ontkennend Gereformeerd leven (zoo het dit tenminste is) in den grond trappen, maar toch zulk jong leven moet van den aanvang af in het rechte spoor geleid worden, wil men naderhand niet allerlei wonderlijke of bedenkelijke zich „Gereformeerd” noemende gewassen zien tieren. Zóó zijn er reeds in onze eigen kerkelijke tuin hier te lande. Maar nu over dezen Londenschen tuin. De broeders — en ik verwonder mij, ziende de namen van het comité — schrijven, of laten schrijven, alsof er gansch geen principiële zijde aan deze zaak zit, alsof een kerk te stichten zoo alleenlijk maar onze zaak ware, die wij doen als wij dat goed vinden. Er is in dit artikel iets alsof kerkstichten of dit voorbereiden ons liefhebberij-werk is. Eerst wordt in dit artikel gesproken over de Nederlandsche nationaliteit der Londensche broeders en het behouden daarvan. Goed, maar dit beslist nog niet over het insteueren van een kerk. Er zijn hier te lande vele broeders en zusters van Fransche, Engelsche, Duitsche, Amerikaansche, Belgische nationaliteit geweest, in vroeger en later tijd, die leden werden onzer Nederlandsche Gereformeerde kerken, onderscheidene broeders werden zelfs predikers. Dan gaat het artikel over de kerkelijke belangen van deze mannen en vrouwen van Nederlandschen stam in Londen, aldus voort (ik maak tusschen haakjes eenige kantteekeningen):

„De Gereformeerde kerken willen hen gaarne blijven beschouwen in het grooter verband van ons Gereformeerd kerkelijk leven.” (De laatst gehouden Synode onzer kerken onthield zich van zulk een uitspraak of zulk een advies, Acta art. 65, v. L.) „Ongaarne geven we hen prijs, ook niet aan een kerkelijk leven in het buitenland, voor zoover dit daar te vinden is.” (Waarom? v. L.) Dan over degenen, die slechts korten tijd in Londen verblijven: „Zeker, zij kunnen wellicht elders kerken vinden, waar het Evangelie wordt gepredikt. Maar er is toch voor een Christen meer noodig dan dat hij af en toe „ter kerke” kan gaan. De kerk moet hem zijn de Gemeenschap der geloovigen, waar hem Woord en Sacrament wacht”. (Het gaat dus om organisatie eener eigen kerk, v. L.) „En wanneer hij (zij, meervoud, naar het verband? v. L.) ons land verlaat, dan moet hij toch niet het gevoel hebben, dat de band tot (sic! v. L.) de kerk wordt verbroken. De kerken mogen hen niet loslaten, die in den vreemde hun bestaan zoeken.” (Band met welke kerken? Daarom vroeg Zeeland om advies aan de jongste Generale Synode, v. L.) „In ons land — zoo wordt verder in het artikel meegedeeld — is een Comité opgericht „om de kerkelijke belangen” „dezer verstrooide Hollandsche Gereformeerden in Londen” te behartigen.” (Weer zo’n buitenkerkelijk Comité, dat „kerkelijke” belangen zal behartigen! v. L.) Dit Comité zendt eens per maand een predikant naar Londen „om voor hen op te treden”. (In wat kwaliteit? v. L.) Er zijn, zoo wordt meegedeeld, in Londen geloovigen met wie aanraking kan worden

gezocht”. Deze Hollandsche Gereformeerden — zoo gaat het artikel voort — leven niet als de verstrooide in Indië alleen in de bosschen, of als die in Frankrijk onder de Roomschen. (Precies zoo, v. L.) De prediking van het Evangelie des Kruises kan — zoo getuigt het Comité met dank aan God — „van vele kansels in Engeland gehoord worden”.

Nu, zou men zeggen, is de conclusie dan ook gauw getrokken. Vooral als men in aanmerking neemt, dat het hier in dit stuk altijd nog gaat over die maar tijdelijk in Londen verkeerden. Maar neen, nu volgt er een andere conclusie. Tegenover die kerken waar het Evangelie des kruises gepredikt wordt, met dank aan God van het Comité, staat, zegt het Comité, „allereerst de moelijkheid om een kerk te vinden, waar men voor het Gereformeerde beginsel aansluiting vindt”. (Heft die „moelijkheid” den plicht van het zoeken op? En is de mogelijkheid van het vinden hier uitgesloten? Denk aan de vele duizenden Schotten in Londen, afkomstig van kerken waarmee wij in correspondentie staan. Men vrage daar advies, zoo men het zelf niet vinden kan, v. L.) „In de tweede plaats — zoo vervolgt het Comité — is het bezwaar, dat men zelf op zoek moet gaan. Men wordt niet opgezocht.” (Is dat een „bezwaar”, dat men zelf op zoek moet gaan? Onze Belijdenis spreekt van een „zich voegen” bij de kerk, dat is toch altijd zeker de plicht van een Gereformeerde om „op zoek te gaan” en niet mee te gaan met ieder, die ons opzoekt. Ook heet het, dat zoo „meer een persoonlijke dan een kerkelijke relatie” ontstaat door die aansluiting bij een Engelsche kerk. (Dat is wat men er zelf van maakt, v. L.)

Tenslotte heet het, dat zij „geen contact behouden met het kerkelijk leven hier te lande”. (Als ze door een kort verblijf in Londen dat al zóó spoedig verliezen, was dat verband ook al niet al te sterk! v. L.) Dus, after all, zal het toch wel gaan om hen die langer in Engeland blijven. Maar nu wil ik vragen: Hebben we daarin niet Gods leiding te erkennen? „Gij hebt, o, albestierend Koning” en wat daar meer volgt. Als we door Gods voorzienig bestel daar geplaatst zijn, dan hebben we van God ook een roeping mee gekregen. Een roeping voor de Christenen daar in die omgeving levende, om, zoo immer mogelijk, met hen de Kerk des Heeren tot openbaring te brengen, de gemeenschap der heiligen daar te betrachten, een zoutend zout juist ook voor het kerkelijke leven daar te zijn. Het zijn geen massa vluchtelingen, een eenheid, die zich gereed houdt om terug te keeren.

Prachtig, dat men een Hollandsche Christelijke vereniging opricht, uitstekend voor meer dan één doel! Maar de behartiging der „kerkelijke” belangen, en daar gaat het hier toch over, is iets anders. Afgezien nog van de moelijkheid, zoo niet de onmogelijkheid, om geregeld elken Zondag saam te komen — want als maar eens in de maand een prediker uit Nederland komt, zijn de „kerkelijke” belangen dezer menschen ook nog niet veel geholpen; en afgezien van al de narigheid voor personen en gezinnen aan dit bijna onmogelijk geregeld saam-

de plaatsing aan de Cellebroersgracht van een sierlijke hardsteen poort, die bekroond was met een opengeslagen Bijbel, waarin men las: „SCRUTAMINI SCRIPTA” en daaronder, op een rechthoekig vlak, dat geflankeerd was door de wapens van Holland en Leiden: „COLLEGIUM THEOLOGICUM ILLUSTR. ORD. HOLLANDIAE ET WESTFRISIAE, MDCXXVI”. Deze schoone poort bleef gespaard tot omstreeks 1870; toen is ze gesloopt en vervangen door de smakeloze poort, met een paardekop er boven; zeker als aanwijzing, dat daar nú de Universiteitsmanege is.

Af en toe moesten de Staten ook nog wel eens kalmeerd optreden tegen de bursalen; zoo werd door hen op 8 November 1686 een nieuwe wet uitgevaardigd „om de buitensporigheden der bursalen te vermijden, en de bijeenwooning in orde te houden...”. In die wet lezen we o.a.:

„Ende alzoo niet als met de grootste ontsligtinge werd vernomen, dat sommige bursalen, volgende de quade exempelen van andere studenten, met een rappier, zijdgeweef, of andere wapenen, de straat gebruiken, waardoor zij in hare professie van andere studenten niet kunnen worden onderscheiden, ende daarom het voorschreffe gebruik, als strijdende tegen de modestie en de sedigheid van haar beroep, ten uitersten is opsprakelijk; dal daarom de voorschreffe bursalen het gebruik en het dragen van alle zijdgeweef of andere wapenen, absolutelijk werd verboden; werdende de Heren Regens ende Subregens versogt en gelast daaromtrent een nauw en exact onderzoek te doen, ende indien zij iemand van de voorschreffe bursalen daaraan zouden mogen schuldig vinden, dat zij daarvan sonder eenige dissimulatie aan Curatoren ende Burgemeesteren opening en kennisse zullen geven, om alsdan daartegen sodanige ressentimenten getoond te werden, als zoodanig een wederspanningheid ende dissolute actien zullen meriteren...”.
„Van gelijke zal ook den Schaffmeester van ’t voorschreffe Collegium werden gewaarschouwd, dat hij gansch geen conversatie of familiariteiten van de bursalen in zijne huizinge zal hebben toe te laten, ende goede ordre te schikken, dat ook zulks in zijn afwezen niet en werde ondernomen, ende vooral daarop te letten, dat hij zig laat bedienen van eerlijke, sedige en welgemanierde diensthoden, ende zoo wanneer hij zal bevinden, dat zij met iemand van de bursalen eenige conversatie of familiariteit komen te houden, dat hij zig daarvan dan aanstonds zal ontslaan, ende de zake voorts bekend maaken aan de Heren Regens

komen verbonden en van de groote Zondagsreizen, die er mee gepaard gaan, zoo is toch het stichten van een eigen Kerk niet onze zaak, maar hebben we te vragen allereerst en vooral of dit naar de Schrift geoorloofd en geboden is.

Hier roept men om eenheid ook in het kerkelijke als volgend uit ons beginsel, en daar zal men zoo maar een eigen afgescheiden Hollandsch kerkje gaan stichten. Geoorloofd om de taal, zal men zeggen: **Men leere de taal.** Men spreekt de Engelsche taal immers ook in zijn dagelijksch leven. Met een Hollandsche Kerk krijgt men een scheiding tuschen godsdienst en het dagelijksch leven. Zij, die in de Amerikaansche kerken de worsteling mee doorgemaakt hebben, weten al de bezwaren en gevaren aan zulk een scheiding in taal verbonden. Vooral voor de kinderen. En in Amerika waren het nog groote Hollandsche nederzettingen, waar men tenminste door scholen, dagelijksch gesprek enz. het Hollandsch nog lang bij houden kon. Maar toen allengs de kinderen meer het Engelsch leerden, toen bleef de Gereformeerde leer in de Hollandsche termen vervat voor een groot deel voor velen een gesloten boek. De Synode zoeke uit welke kerkengroep in en om Londen het dichtst bij ons staat en adviseere in die richting. Wij moeten ons wachten om ons **onnoedig** in eigen kerkelijk kringetje op te sluiten, maar waar we geplaatst worden onze roeping tegenover onze omgeving volvoeren, zoo immer mogelijk. Ook op kerkelijk gebied. De Kerk is geen liefhebberij-zaak.

Dr. J. VAN LONKHUYZEN.

Zierikzee, 3 Mei 1937.

Tot zoover Dr. v. L.

Ik acht, wat hij schrijft, belangrijk genoeg, om er plaats voor in te ruimen, en er op te antwoorden. In dit nummer heb ik voor het antwoord evenwel geen plaats meer. Volgende week hoop ik dus mijn eigen meening te zeggen.

K. S.

HET BOEK VAN DE WEEK

De levensroman van Dr. H. Colijn.

Aan de uitnodiging van de Redactie van „De Reformatie”, om iets te schrijven naar aanleiding van mijn boek, dat onder bovenstaanden titel deze week van de pers kwam, heb ik gaarne gevolg gegeven, hoewel ik mij de moelijkheid om over eigen werk te schrijven niet ontevinsd heb. Wanneer een auteur zijn boek gebracht heeft, moet zijn geestesproduct voor zich zelf kunnen spreken.

en Subregens, teneinde ook de bursalen tot al zulke conversatie en familiariteiten aanleidinge gegeven hebbende, na behoren mogen werden gecensureerd.”

Het Staten-Collegie heeft meer dan twee eeuwen bestaan, maar de toestand in ons vaderland is in dit tijdsverloop sterk gewijzigd.

Bij de oprichting was het geheele leven van ons volk als doorweven met godsdienst en kerkelijkheid. Bij de opening van het Collegie verklaarde Jan van Hout, de secretaris van Leiden en van het curatorium: „De voornaemste bewegende oorzaak der stichting der Universiteit was de theologie.” En de nood der Kerk had de Staten „met een vaderlijke zorg bewogen zijnde over ’t gebrek dezer Universiteit” doen besluiten binnen Leiden het Collegium Theologicum te stichten „omme daerinne, als in eenen queckhof, tot kosten en lasten van ’t gemeene landt, seker getal jongelingen zouden werden opgevoet ende geoeffent en bequaem gemaekt ten dienste der kercken.”

Maar deze mentaliteit was niet blijvend; gaandeweg verminderde de waardeering van den godsdienst naar Gereformeerde belijdenis, vooral bij de aanzienlijken, en aan het einde der achttiende eeuw was de geest van hen, die de leiding hadden, onder de leuze „vrijheid, gelijkheid en broederschap” zoodanig gewijzigd, dat niet weinigen, ook in de Gereformeerde Kerk, uitzagen naar een „christendom boven geloofsverdeeldheid”. De Gereformeerde Staat had afgedaan. Het bewind van 1795 had dat van 1618—1619 overwonnen.

De laatste regent van het Staten-Collegie was de professor in de theologie Carolus Boers; de laatste onder-regent Ds Willem te Water. De regent werd in 1795, als Oranje-gezinde, door de patriotten uit zijn beide ambten ontzet.

Het Collegium-Theologicum werd in 1797 opgeheven en 28 October 1807 werd het grootste gedeelte er van voor afbraak verkocht. Een gedeelte der gebouwen bestaaf nog; ze worden gebruikt voor Universiteitsmanege e.a. en voor woning van den hortulanus van den academietaun.

Op het oude atrium der bursalen is in 1933 aangelegd en 18 September van dat jaar geopend een natuurgetrouwe reconstructie van den medicinalen kruidentuin door Professor Clusius in 1594 aangelegd in den Leidschen hortus, maar later daaruit verdwenen.

Leiden.

J. DE LANGE.

(Bronnen: Tegenwoordige staat der V. N.; F. v. Mieris, beschr. v. Leiden; G. D. J. Schotel, de academie te Leiden; P. J. Blok, gesch. eener Holl. stad; enz.)

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHEISEN

Het Staten-Collegie te Leiden.

III. (Slot.)

In 1619 werd het toezicht over het Collegium toevertrouwd aan den bekwaamen en ijverigen contra-remonstrantschen predikant Festus Hommius, met last „de bursalen te examineeren of zij gezond in leer en leven waren”. Daniël Sinapius werd sub-regent en Cornelis Boessens schaffmeester. Besloten werd voortaan geen studenten in het collegie te admitteeren dan zij, die, in tegenwoordigheid hunner collatoren, door kerke-dienaars waren geëxamineerd, en verzoeken van remonstrantsche alumnus, om in het college te mogen blijven, af te wijzen.

Van toen af zonden de steden hunne alumnus in steeds toenemend getal, zoodat het aantal „kamerkens” voor bursalen belangrijk vermeerderd moest worden; het college werd „de ware en oprechte kweekhof van jonge Nazireers”, „de rechte oefenschool der welgezinde jeugd, die zich voor den dienst der Kerke wenschten te bereiden”.

Hommius werd in 1641 opgevolgd door Jacobus Revis. Het Collegium heeft na de komst van Hommius vele goede leermeesters gehad, onder welke opzicht en leiding een groot aantal bursalen bekwaamd werd tot goede leeraren in de Kerk of in de hoogeschoolen, al bleven de kerkelijke twisten, die telkens weer in een of anderen vorm opdoken, ook hun invloed op het collegie uitoefenen.

Tusschen 1623 en 1778 werden er meer dan 1400 jongelingen in het Collegium opgenomen; hieronder behoorde ook, om er maar een te noemen, de beroemde geneeskundige Hermannus Boerhave, die eerst in Leiden theologie studeerde en daarna in Harderwijk medicijnen.

Het Collegium bewees niet alleen groote diensten aan onze Gereformeerde Kerk, maar ook aan buitenlandsche Kerken, wier studenten in de godgeleerdheid er in opgeleid en ondersteund werden. Deze buitenlandsche studenten werden „extranei” genoemd; ze werden daar op kosten der Staten onderhouden en onderwezen.

De Staten gaven geregeld blijken van waakzaamheid over hun stichting; de gebouwen werden goed onderhouden; zelfs vonden zij het in 1626 noodig om het Collegium te verfraaien, door

Wordt cor-
regel niet
commentaar
deze biogr-
doende vo-
Maar ge-
teur nog
iets te zeg-
En dat
Het is d
Wij staa
zich vorige
dat nog n
geconcentr-
leider der
Alle pa
zich ger-
met de h
den achte
Het is s
Verleden
de Liberal
de hoogst
Jeude hee
MAAR HI
VAN COL
„Evenals
ALLE PA
tot de kap
Thorbee
weten kom
rale Staats
didaat te
van de an
„Die We
Schiller ee
Wat ik
zijn met d
antirevolu
gevaar.

Dat men
levensprin-
Men ziet
persoonlij-
kwaliteiter
alleen voo-
den, den
moed hee
gehad en
schoon me
wierp.

Maar da
die hem
dat hij in
leefd hee
den koop
der Liberal
ter: IK SE
het roer
ijskoud, d
maken”.

„Dan is u
de Zondag
zondere sc
schijnlijk
Vooral
Het ant-
„Och nee
noemen v
Natuurli
Verkiezi
Wij leer-
niet-antire
gezwaard
Maar er
vaar, da
gaan zien

En dat
Wij mog
vergeven,
zien van z
een niet-C
om het w
te peilen
wanneer
wat Dr. C
Calvinistis
die hij in
vrucht va

Het zou
van groot
66k nog C
Wie inge
nationale
werd door
zijn perso
niet het

Dr Colij
kunnen d
vandaag
nen doen,
vóór hem
is hij ons
uit het b
volkskarak
Onder c
boek wille
blijdschap
Want w
Calvinistis